

Za bolje upoznavanje života B. Zborovčića trebat će još istraživati arhive, osobito u Rimu. On je to zaslužio kao kulturni čovjek i prireditelj hrvatskog lekcionara, koji se čitao ne samo u crkvama nego i kućama, gdje je u srednjem vijeku bila valjda jedina knjiga na našem jeziku.

Tres casus conscientiae a J. G. Strossmayer propositi ac soluti.

Dr. A. Spiletak.

U dakovačkoj biskupiji postoji običaj uveden već po biskupu Antunu Mandiću (1806—1815), da se svećenstvu u pastvi svake godine daju »pastoralna pitanja na rješavanje«. ¹ Profesori dakovačke bogoslovije svake godine naizmjenice predlože tri slučaja (casus conscientiae) biskupskom Ordinarijatu, a ovaj ih odobri i okružnicom dostavi pojedinim dekanatima u biskupiji. Dekani ih **razašalju** župnicima i na dan korone se vijeća u prvom redu o ta tri slučaja. Zapisnik korone šalje dekan Ordinarijatu s rješenjima, što su ih dušobrižnici pročitali na koroni. Sva se rješenja vraćaju profesoru bogoslovije, koji je zadao pitanja, a on dostavi svoje rješenje Ordinarijatu na odobrenje. To rješenje saopći Ordinarijat okružnicom svim dekanatima, a ovi svim župnicima svoga dekanata. Župnici su dužni da to službeno rješenje doslovce prepisu u posebnu knjigu, koja se zove: *Protocollum approbatarum resolutionum casuum conscientiae*. Ta je praksa bila propisana za svu biskupiju sve do g. 1873. t. j. dok je počeo izlaziti »Glasnik biskupija bosanske i srijemske«. Od g. 1873. do danas štampa se *Solutio normalis casuum conscientiae* u »Glasniku«.

U proljeće g. 1847. J. J. Strossmayer je kao profesor biblijskih nauka u dakovačkoj bogosloviji zadao tri slučaja. U jesen iste godine imenovan je c. k. dvorskim kapelanom i direktorom studija u zavodu sv. Augustina u Beču, pa kako nije bio predao solutionem normalem dok je još bio u Dakovu, poslao ju je naknadno iz Beča. U Protokolu župe piškorevačke, koji imam pred sobom,

et hactenus approbata consuetudine, et ne jura dicti Capituli omnino decident, omni quo potuerunt meliori modo elegerunt fecerunt et creaverunt loco praedicti quondam D. Benedicti Sborovacei ut supra canonici in canonicum praebendam videlicet D. presbyterum Joannem Mazalin clericum districtus Sibenici etc. U navedenoj »stampi« Kosirica od g. 1775, str. 44.

¹ Ceplić-Pavlić: J. J. Strossmayer, str. 14.

stoji na kraju bilješka: *Scriptis Viennae Josephus Strossmayer m. p. Director ad S. Augustinum.*

Car Ferdinand imenovao je Strossmayera c. k. dvorskim kapelanom i direktorom studija u Sv. Augustinu dekretom 27. kolovoza 1847., a dvorski biskup Dr. Ignac Feigerle dopisom od 2. listopada 1847. saopćio je Strossmayeru, da mu je sistemizirana plaća od 700 forinti godišnjih počinjući od 25. rujna 1847. »als dem Tage Ihres Dienstauftrittes«.²

Pa da i nije iz dokumenata jasno, da je Strossmayer (iz Beča) poslao rješenje ova tri slučaja, iz latinskog jezika i stila je to jasno, ako se ovo isporedi s kasnijim latinskim Strossmayerovim spisima. Česti citati iz sv. Pisma, sv. Otaca, crkvenih sabora i papinskih enciklika nailaze se i ovdje kao i u ostalim spisima.

Nas osobito zanima bogoslovni predmet, što ga je Strossmayer obradio u ova tri slučaja. Iz svega se vidi, da je pisac imao pred očima u prvom redu prilike dakovačke biskupije u ono doba. To je nadasve jasno u prvom slučaju, u kome rješava pitanje: Smiju li katolici kod krštenja, krizme i vjenčanja uzeti za kuma nekatolika? U dakovačkoj su biskupiji onda živjeli katolici u mnogim župama ispremiješani s nekatolicima, najviše pravoslavnima i evangelicima, kô što žive i danas. Tako se često događalo da su jedni drugima kumovali bez obzira na vjersku pripadnost. God. 1838. i 1840. Strossmayer je bio kapelanom u Petrovaradinu, pa je posljedice vjerske ispremiješanosti iz neposredne blizine upoznao i »došao do saznanja« raznih zloupotreba, koje nisu u skladu s naukom katoličke crkve.

Rješenje ovih triju slučajeva ima za nas posebno značenje ne samo stoga što se iz njega razabire ispravno Strossmayerovo stajalište, koje na svojoj važnosti nije ni danas ništa izgubilo, nego i stoga što osim ovoga nemamo nijednog drugog Strossmayerovog spisa iz te dobe. Pa iako se u ova tri slučaja Strossmayer dotakao samo nekih više praktičnih bogoslovnih pitanja, ipak su sva tri dovoljan dokaz, kako je Strossmayer u svojem bogoslovnom naziranju ostao dosljedan od početka pa do kraja svoga života i rada. O tomu je kroz 55 godina svoga biskupovanja dao bezbroj dokaza u svojim govorima, okružnicama i korizmenim poslanicama.

Strossmayer je sva tri slučaja zadao i riješio na latinskom jeziku, pa ih tako i ja donosim u vjernom prijepisu. Najprije dajem ovdje ukratko na hrvatskom pitanja i sadržaj rješenja.

Prvi slučaj. U katoličkoj župi župnika Pavla žive vjernici u najljepšem miru i slozi sa ostalim žiteljima grčkog nesjedinjenog obreda tako, da ih katolici kod krštenja svoje djece uzimaju za kumove. Župnik Pavao

² Dokumenti o tome hronološki su sabrani u djelu: Dr. F. Šišić, Josip Juraj Strossmayer. Dokumenti i korespondencija. Knjiga prva od g. 1815 do g. 1859. Izdala Jugosl. Akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb 1933. str. 34—38.

to ne samo dopušta, nego i odobrava. Tu skoro dobio je župnik kapelana Petra, koji je taj običaj opazio i pred župnikom prigovarao i odsudivao ga. Župnik ipak misli da treba ostati kod toga običaja i to s ovih razloga: 1. što je to izvrsno sredstvo da se među vjernicima raznih vjera promiče i gaji duševno jedinstvo, što ga Kristov zakon toliko preporuča; 2. što među katolicima i nesjedinjenima Grcima ne postoji skoro nikakva ili tek mala razlika što se tiče bitnih vjerskih pitanja i stoga što nesjedinjeni odgovaraju uvijek afirmativno na sva pitanja Vjerovanja, koja im se takvom zgodom čitaju; 3. što je taj već uvedeni običaj teško dokinuti, jer katolici neće nikako da odustanu od toga da kum djetetu bude Grk, koga su oni za to odabrali. Župnik proteže svoj sud i na pitanje kuma kod sakramenta potvrde. Pita se dakle:

1. Kada i u koju svrhu je sv. Mati Crkva naredila, da se kod sakramenata krštenja i potvrde upotrebe kumovi?

2. Je li dobra praksa župnika Pavla, ili: je li dopušteno katolicima da kod sakramenata krštenja i potvrde upotrebe za kumove heretike i šizmatike?

3. Što treba reći o razlozima, što ih župnik Pavao navodi u obranu svoga stanovišta?

ad 1. Na prvo pitanje odgovara Strossmayer, da je već u prvo doba kršćanstva uvedena poraba kuma kod krštenja i potvrde (koja se onda dijelila istodobno sa krštenjem), jer taj običaj spominju i tzv. *Constitutiones apostolorum* i Justin mučenik i Tertulijan, i to ne kao stvar novu, nego kao već poznatu ustanovu. U tim se dokumentima nazivlju kumovi *Offe-rentes*, jer su oni morali da priprave katehume i da ih o Uskrsu i o Duhovima prikažu biskupu kao vrijedne da prime krštenje. *Fideius-so-res* se nazivlju stoga, što oni svjedoče biskupu, da su katehumi dovoljno poučeni u vjeri i imaju čistu nakanu. Zovu se i *Sponsores*, jer kumovi obećaju biskupu, da će oni i dalje voditi brigu o tome, da njihovi štice-nici žive kako se dolikuje kršćanima. Napokon se kumovi zovu **Patrini**, jer oni kod krštenja postaju **Duhovni oci** svojih štice-nika.

ad 2. Na drugo pitanje odgovara Strossmayer: Prva i glavna dužnost oca prema svojoj djeci jest: da ih u vjeri odgoji u duhu koji potpuno odgovara duhu sv. Matere Crkve. To je i danas dužnost kumova. Oni i danas Crkvi jamče, da će djeca biti odgojena u pravoj vjeri. To jamstvo ne mogu Crkvi dati heretici ni šizmatici, koji nisu u jedinstvu s Crkvom. S istoga razloga zazire Crkva i od mješovitih brakova.

ad 3. Na treće pitanje odgovara Strossmayer najprije općenito: Nema ništa opasnijega u čovjeku od pospanosti i neke letargije, u kojoj misli da je svoju svrhu postigao ako živi i radi onako kao što i ostali ljudi, a ne ispituje svoju savjest i ne pazi da li su njegova djela u skladu sa načelima nauke koju on ima da zastupa i brani. Takova sigurnost je sigurnost smrti, a ne života, i često je gora od same pokvarenosti. Jer pokvaren čovjek je svjestan svog nepoštenja, pa već ta samosvijest je zalag, da će se on kad tad obratiti. To vrijedi i o pojedincu i o čitavim korporacijama. Uslijed pospanosti i nebrige uvukle su se u pojedine crkve zloupotrebe najgore vrsti, koje se samo teškom mukom i uz velike žrtve moguše odstraniti.

Iz toga svećenik Kristov i sv. Matere Crkve, njegove zaručnice, u radu za spas sebi povjerenog naroda ima da izvede ovu spasonosnu pouku: Neka u vršenju svoje službe dobro pazi na to, jesu li njegova djela u potpunom skladu sa naukom i duhom Krista i sv. Matere Crkve. Inače, kad jednom uskrsne iz svoga praha imat će da daje strog račun o tome vrhovnom svećeniku i sudiji Isusu Kristu. Jao i opet jao onome, koji sveti poklad vjere nepromišljeno i na svoju ruku dovodi u opasnost, mjesto da ga čuva više nego zlato i drago kamenje!

Zatim Strossmayer riješava sam slučaj ovako: U krajevima, u kojima katolici žive pomiješani sa protestantima i nesjedinjenim Grcima, ako se krivo shvati nauk katoličke Crkve o trpeljivosti (toleranciji), lako mogu zavladati zloupotrebe, kao što bi bila i u ovom slučaju gore navedena, kad bi se doista dogodila; zloupotreba na koju se ne misli kad se zaodjene u tako blistave razloge.

Iz čiste dakle katoličke nauke o trpeljivosti i o upotrebi kumova kod nekih sakramenata biti će jasno: što se ima reći o spomenutoj zloupotrebi i o razlozima, što ih župnik Pavao navodi u njezinu obranu.

Katolička crkva ništa više ne preporuča svojoj djeci, nego da prema nesjedinjenoj braći u saobraćaju budu popustljivi i uvijek pripralni na svakoj djelo humanosti i ljubavi. Jer kat. crkva zna, da je najveća dika i najizvrsnija krepost kršćanske vjere u tome, da u svemu diše ljubav i dobroćinstvo, blagost, dobrotu, strpljivost; da se nastojanje o miru u svakome potiče, bez ikakva obzira na osobu i vjeru. Zna kat. crkva, da je pisano: Ljubite neprijatelje svoje, činite dobro onima koji vas mrze, molite za one koji vas progone i ogovaraju, da budete sinovi Oca svoga koji je na nebu i koji pušta sunce da sjaje nad dobrima i zlima, i kišu da pada na pravedne i nepravde. (Mat. 5, 44—45) I opet: Ako može biti, koliko je do vas, živite u miru sa svima ljudima (Žid. 12, 14. Citat nije točan).

Katoličkoj crkvi kao da nije dosta što tu nauku trubi narodima u oba uha, da postidi viku onih, koji predbacuju katoličkoj crkvi ne znam kakvu netrpeljivost, dok oni sami bez ikakva stida pred cijelim svijetom muče katolike najvećom netrpeljivošću, kat. crkva neprestano podiže spomenike ljubavi kao najsajnije svjedoke svoje nauke, u kojima bez razlike vjere pruža čovječanstvu svakovrsne usluge. Mora doista biti ludak koji se ne divi kad vidi, kako ne samo ljudi i žene, nego i vrlo plemenite djevojke nježno odgojene u roditeljskom domu preziru svijet i njegove taštine i potpuno se posvećuju bolesnicima i ubozima, da im jade i nevolje olakote, a ne očekuju nikakve nagrade osim da svoj život žrtvuju. A što da kažem o onim članovima kat. crkve, koji ta dobroćinstva prenose na divlje i šumske narode u Aziji, Africi i Americi? O crkvo katolička! Ti doista samom ljubavlju živiš i radiš.

Pa premda je tome tako, ipak kat. crkva zazire od one trpeljivosti koja se iskazuje ne ljudima koji su u zabludi, nego njihovim zabludama, kad se kaže da one nisu škodljive, kao što zazire i od svakoga čina kojim se rađa i podržava opravdana sumnja o zabludi. I kada crkva ne bi od toga zazirala, ne bi bila prava crkva Kristova. Jer samo je ona prava crkva Isusa Krista, koja drži pravu i nepokvarenu nauku Kristovu. A jer

nauke među sobom oprečne ne mogu imati istoga Krista svojim začetnikom, Kristova crkva ne može da prihvati niti odobri nauke, koje su njezinoj pravoj nauci oprečne, nego mora da odbije sve što se protivi Kristovoj nauci i da jedino uz Kristovu nauku ne samo stalno prione, nego da je svojim ugledom zaštićuje od svih nasrtaja novotara i da je čuva i brani od svih pogibli. Kad bi to crkva zanemarila, izdala bi stvar Kristovu. Stoga svaka crkva, koja naučava trpeljivost prema zabludi i koja jednako obećaje spasenje svima, iako oprečno učenje u vjeri slijede, već samim tim što miješa laž i istinu, svjetlo i tminu, Krista i Belijala, nije čista zaručnica Kristova, nego sotonina sinagoga. Jer jedan je Krist, jedna vjera, jedna crkva Kristova, jedna i jednostavna istina, jedan put spasa, i ko god se od njega udalji, daleko je od Krista, Spasitelja našega.

Katolička dakle crkva, postavljena od svoga začetnika da bude čuvarica božanske istine i obdarena u tu svrhu puninom Duha Svetoga, proglasila je hereticima i šizmaticima neke lažne proroke i sljedbenike onih, koji su kušali da egipatskim plijenom okaljaju svetu nebesku baštinu; koji su mjesto vječnih odluka božanske mudrosti htjeli da postave tašte izmišljotine ljudskoga mišljenja. Kat. Crkva ih je izbacila iz svoga krila e da gnoj i rak dalje ne napreduje.

Kome taj postupak crkve nije po čudi, neka izbriše ako može, ili neka oduzme božansku snagu onim riječima sv. Pisma: Tko crkvu ne sluša, neka ti bude kao poganin i očitnik.

Nadalje kat. crkva, u svrhu da od svojih vjernika odstrani opasnost otpada, zabranjuje im općenje u vjeri sa hereticima i šizmaticima i odlučno osuđuje svaki čin, kojim se zabludi otvara put u svetište ili kojim bi se moglo činiti da se zabluda direktno ili indirektno odobrava ili neškodljivom označuje.

Nije taj postupak novost, nego je započeo sa samom Crkvom i uvijek održavan. Jednu izjavu Kristovu o tome već smo gore naveli. Isti Gospodin Isus u Apokalipsi 2, 15 oštro kori anđela ili biskupa crkve u Pergamu, što u svojoj crkvi trpi »neke«, koji slijede nauku Nikolaita». A sv. Ivan u 2. Iv. 10. i 11. ovo piše: »Ako ko dođe k vama, a ne nosi ovu nauku, nemojte ga primiti u kuću i nemojte mu kazati ni: Zdravo! Jer ko kaže: Zdravo! prima dio u njegovim zlim djelima«...

Katolička crkva ne postavlja nikakvih granica Božjem milosrđu niti ikoga osuđuje, kao što ni sv. Pavao nije nikoga osudio kad je rekao: »Ni preljubnici, ni lupeži, ni otimači neće posjedovati kraljevstvo Božje« (1 Kor 6, 10). Jer kao što oni koji tuđu stvar u dobroj vjeri kod sebe drže ili koji u putativnom braku žive, radi svoga neznanja ne gube spasenja, tako i oni koji su bez svoje krivnje daleko od istine — ako je iskrenim srcem traže i ako su pripravnici da ju prigrle kad ju upoznaju — već samim tim postupkom, spremnošću i stalnošću svojom mora se smatrati da idu pravim putem spasa i da spadaju u pravu crkvu Kristovu.

Sam Bog pozna najskrovitije misli čovječje i sam Bog može da razlikuje griješno neznanje od naivnoga. Stoga se o pojedincima može dobru nadati; ali i oni imaju čega da se boje, ako zanemare da svim nastojanjem istraže pravu istinu i da ju spremno prigrle kad ju upoznaju.

Crkvi pak je sam Krist dao pravo i najsvetiju obavezu, da vjerno čuva objavljenu istinu, da pazi e tu istinu ne okalja nikakva zabluda, da zablude protivne objavljenoj istini suzbija, djecu svoju naoruža proti svakoj opasnosti zaraze, a osnivače zabluda da iz svoga krila isključi, te im može i mora priječiti svako vjersko općenje sa sobom i sa svojom djecom.

Druga dva slučaja nisu toliko zanimljiva, pa ću njihov sadržaj samo ukratko označiti.

DRUGI SLUČAJ riješava pitanje: **Smije li župnik na svoju ruku podijeliti oprost od jednoga ili dva navještaja?**

Strossmayer ispituje 1. Zašto i kada je Crkva uvela navještaje? 2. Kada i gdje se po nakani Crkve mogu i moraju držati navještaji? 3. Kako griješi župnik, koji se o te crkvene propise ogriješi?

Odgovara na 1. Prije tridentskoga sabora bila je u Crkvi sva sila zloupotreba sa tzv. tajnim brakovima (*furtiva et clandestina matrimonia*), ma da ih je Crkva uvijek osuđivala, posebno u 4. lateranskom saboru g. 1215. Stoga je tridentski sabor obnovio odredbe 4. lateranskoga i dao točne odredbe u tom pogledu.

Na 2. Navještaji se mogu i moraju držati prije vjenčanja »*ter a proprio contrahentium parochi tribus continuis festis diebus inter Missarum sollemnia, publice*«. — Otpust može podijeliti samo biskup ili generalni vikar. Župnik ne smije podijeliti otpust od navještaja niti na svoju ruku smanjiti njihov broj.

Na 3. Župnik je pod teški grijeh dužan da te propise savjesno i točno vrši. »To je tako jasno te se ne bojim reći, da je nesvjestica obuzela i slijepoća tako udarila onoga ko protivno tvrdi ili se raditi usudi, da je taj slijep usred bijela dana«.

TREĆI SLUČAJ je vrlo lijepo izvedena propovijed na temelju riječi sv. Pavla u 1. Kor. 13, 4—8: »Ljubav je strpljiva, dobroćudna; nije zavidna, ne radi krivo, ne nadimlje se, ne veliča se, ne traži svoje, ne srdi se, ne misli zlo. Ne veseli se nepravdi, a veseli se istini. Sve snosi, sve vjeruje, svemu se nada, sve trpi«.

Na crtu te propovijedi Strossmayer ovako označuje: Neka govor bude tako sastavljen, da se u njemu opširnije izlože sve osobine revnosti, koje sv. Pavao tako sjajno nabraja i neka se sve prilagodi savremenim potrebama. Neka se u govoru istakne sve što vrhovni i vječni svećenik Isus Krist, glava i začetnik svećeničkoga reda s pravom zahtijeva od svakoga svećenika kaonoti njegovoga namjesnika na zemlji i baštinika njegove ljubavi prema ljudskom rodu.

Propovijed je dakle namijenjena u prvom redu svećenicima, a oni će sigurno shvatiti i njezin latinski tekst.

Casus I.

Paulus parochus catholicus curae animarum in parocia praefectus, in qua praeter catholicos multi etiam vivebant Graeci non uniti ritus, et quidem in tantā pace ac concordia mutua, ut catholici in prolium suarum baptismis passim Graecos adhiberent paternos Paulo parochi idem non tantum permittente, sed etiam ad-

probante. Recentissime autem accepit Paulus cappellanum Petrum, qui hanc observando praxim, eam coram parochio improbat et damnat; parochus vero non obstante eidem porro quoque inhaerendum esse putat ex sequentibus imprimis rationibus: 1.º Quod praxis haec insigne esset medium ad unionem animorum lege Christi tantopere commendatam inter diversae religionis incolas procurandam et promovendam. 2.º Quod exiguum admodum aut fere nullum quantum ad fidei essentialia catholicos inter et Graecos non unitos discrimen intercedat; quod re utique Graeci ad singula symboli occasione tali patrinis praelegi et ad credendum proponi soliti puncta affirmative semper respondeant. 3.º Quod haec praxis semel inducta aegerrime nonnisi et summis cum molestiis extirpari possit, catholico a delecto prolibus suis patrino Graeco pertinaciter recedere nolente. Extendit denique parochus Paulus sententiam suam etiam ad sacramentum confirmationis. Quaeritur igitur:

1.º Quando et quo fine S. Mater Ecclesia in sacramentis baptismo et confirmatione adhiberi praecepit patrinos?

2.º An praxis parochi bona sit, seu an in catholicorum baptismo et confirmatione licite adhiberi possint patrini haeretici aut schismatici?

3.º Quid ad rationes per parochum in patrociniū suae praxis allatas dicendum sit?

Respond eo: *ad 1-um*. Consuetudo in baptismo patrinos (et consequenter etiam in confirmatione, quae initio simul conferebantur) adhibendi, ad ipsa religionis christianae primordia referri debet. Sic iam Justinus Martyr, Constitutiones sic dictae Apostolicae et Tertulianus eorum meminerunt non tamquam rei recens introductae, sed iam ab immemoriali in usu existentis. Vocabantur autem, ut ex mox citatis et aliis antiquitatis monumentis elucescit, Offerentes, Fideijussores, Sponsores, Patrini. Nomina quorum singulum sanctissimas obligationes in facie Ecclesiae contractas exprimit, et quorum singulo anathema dicitur sententiae et praxi parochi. Patrini nempe intendebant originariae institutioni catechumenorum, eos ad novam in Christo Jesu nativitatem maturos sollemnioribus baptismi conferendi Paschae et Pentecostis diebus Episcopo offerebant (Offerentes); de sufficiente eorum in fidei dogmatibus scientia et recta animi constitutione legitimum testimonium praebebant (Fideijussores); pollicebantur se regenerandorum etiam deinceps curam spiritualem gesturos, eos pro re nata instituturos ad vitam christiana professione dignam ducendam admonituros (Sponsores); patrini demum nomen derivatur a patre, quia ille qui aliquem de sacro lavacro suscipit, et sic ad regenerationem eius spiritualem efficaciter concurrat, pater eiusdem spiritualis efficitur. Ita Ecclesia catholica semper tenuit et actu tenet; hinc illa inter levantem et levatum levatique parentes matrimonii impedimenta.

Ad 2-um. Prima et principalis patris obligatio erga proles suas est: earum recta menti s. matris Ecclesiae ex asse respondens in

religione institutio. Qui uberius hac de re informari cupit, adeat Tertullianum in libro de baptismo, Martenium de antiquis Ecclesiae ritibus libr. I. cap. 1. art. 16. § 10 et seqq. et Josephum Vice comitem De antiquis baptismi ritibus lib. 1 cap. 30 et seq. Hae omnes obligationes etiam in praesentiarum paternos manent. Illi prolem sacerdoti baptizanti offerunt; quam puras autem oporteat esse manus illius, a quo divinus regenerationis actus initia sumit! Illi etiam nunc per fidei professionem et abrenuntiationes Ecclesiam de recta fide et bono infantis animo vicario modo certam reddunt. Certitudinem hancce haberene potest Ecclesia ex haereticorum et schismaticorum ore, quos sollemni iudicio damnavit et ex sui sinu eiecit? Aut fidesne haeretici et schismatici congruit cum illo sancto fidei habitu, qui cordi parvuli in actu regenerationis una cum reliquis Spiritus S. charismatibus infunditur? Etiam modo patrini spondent se in casu necessitatis et alias etiam pro opportunitate filium suum spiritualem in recta fide instituturos. Numquid autem praesumi potest, id ab haereticis et schismaticis ita praestitum iri, ut Ecclesia catholica desiderat? Et annon in hocce casu catholici hominis educatio religiosa in haeretici arbitrio est futura? Et annon hoc idem est, ob quod Ecclesia catholica a mixtis connubiis tantopere abhorreat? Operis huius tom. 4 pag. 52 et 53 editionis 8-ae haec habentur: »Nichts ist weiser als diese Gewohnheit (nämlich der Taufpathen sich bei der Taufhandlung zu bedienen). Um sich davon zu überzeugen, darf man nur bedenken, dass die Taufe eine geistige Wiedergeburt sei, durch welche wir Kinder Gottes werden. Darum spricht der hl. Petrus: Seiet als neugeborene Kinder begierig, nach der geistigen unverfälschten Milch (1 Petr. 2, 2). Schöne Worte, die man in der ursprünglichen Kirche an die Neugetauften acht Tage nach diesem ihren Glücke richtete und erklärte. Sobald aber ein Kind auf die Welt gekommen ist, bedarf es der Nahrung und der Unterweisung. Desgleichen bedürfen, welche in Jesus Christus durch die Taufe geboren werden der weisen und sorgsam Obhut Jemandes, der sie immer kräftiger im neuen Adam macht, bis sie in Gottes Gnade vollkommene Menschen werden. Das ist die Pflicht, das die Geschichte der Taufpathen«. Et post pauca: »Obgleich die Meisten kaum mehr daran denken, so besteht diese Verbindlichkeit doch noch in ihrer ganzen Kraft... Die Taufpathen und ihre Empfohlenen stehen also in einem sehr innigen und heiligen Verhältniss... Nach dem was wir über die Pflichten der Taufpathen gesagt haben ist leicht zu ersehen, welchen Personen man so ein wichtiges Geschäft anvertrauen und nicht anvertrauen darf...«

Ad 3-um. Auctores qui in mysteriis animi humani perscrutandis et enucleandis feliciter versati sunt, observant: Nihil periculosius esse in homine status somnolentiae et lethargiae cuiusdam, quo fit, ut dum officiis suis iuxta praxim communioem satisfacit, se omne tulisse punctum putet, et de salute sua securus sit, quin in profunda animi sui descendens motiva actionum suarum examinet, quin ad

principia quibus actiones accommodandae sunt, reflectat unquam. Securitas haec non vitae sed mortis securitas est; peior saepe manifesta perversitate; perversus enim improbitatis suae conscius, in ipsa hac mali conscientia, futurae conversionis pignus habet. Quod valet de singularibus individuis, valet etiam de integris corporationibus. Aut quis ignoret, per somnolentiam et incogitantiam (!) quandam abusus pessimos saepe irrepsisse in particulares Ecclesias, qui longo saeculorum usu sacrati et auctorisati, nonnisi summa cum difficultate et magno cum strepitu eradicari poterant; haud, reor, aberrabimus a vero si professi fuerimus in praxi mixtorum communiorum Ecclesias quasdam particulares errori pernicioso Ecclesiae catholicae menti e diametro opposito securas indormiisse, sicque incendium illud causasse, quo nostris diebus plures Ecclesiae conflagratae videbantur, nisi Dominus vigilasset, et nisi Christi Domini promissa plus quam inferorum portae valerent.

Quid autem exhinc catholicus sacerdos Christi et sanctissimae eius sponsae Ecclesiae in populorum salute operanda minister in suum commodum abstrahet? Hoc: Ut actiones ministerii sui probe reflectat, an Christi et Ecclesiae doctrinae et spiritui conformes sint nec ne. Alioquin ex pulvere suo quandam excitus districtam super iis redditurus est summo Sacerdoti et Iudici Jesu Christo rationem. Vae et iterum vae illi, qui sanctum fidei depositum, quod super aurum et topaziorum custodire debuisset, aut incogitantia aut arbitrio suo in periculum adducit!

In regionibus ubi catholici Protestantibus et Graecis ab Ecclesia divisus mixti vivunt et male intellecta Ecclesiae catholicae circa tolerantiam doctrina, abusus facile invalescere possunt, qualis foret etiam ille in casu supra adducto positus, sicubi revera obtineret, abusus ad quem speciosis titulis exornatum non tam facile reflectitur.

Gemina igitur doctrina catholica circa tolerantiam et paternos in quibusdam sacramentis adhiberi solitos expositione nullo negotio impatescet, quid de abusu memorato et rationibus parochi in patrocinium eius allatis statuendum sit. Ecclesia catholica nihil magis filiis suis commendat, quam ut erga dissidentes a se in negotio, semet obsequiosos ad praestanda quaevis humanitatis et charitatis officia promptos paratosque exhibeant. Scit enim Ecclesia catholica maximum decus et excellentissimam virtutem religionis christianae in eo cerni, quod undique spiret amorem atque beneficentiam, mansuetudinem, benignitatem, patientiam; quod pacis studium instillet erga omnes, seposito omni discrimine personarum aut religionis. Scit Ecclesia catholica scriptum esse: »Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, orate pro persequentibus et calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri qui in caelis est, qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super iustos et iniustos« (Matth. 5, 44 et seq.). Et iterum: »Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habete« (Ep. ad Hebr.

12, 14). Et quasi non sufficeret Ecclesiae catholicae hanc doctrinam in utramque populorum intonare aurem, insuper ad confundendos eorum clamores, qui Ecclesiae catholicae nescio quam oggerunt intolerantiam, dum ipsi summe intolerantes excusso omni pudore in luce totius orbis catholicos vexant, erigit Ecclesia catholica in dies monumenta caritatis ceu splendidissimos doctrinae suae testes, in quibus sine discrimine religionis patienti humanitati omnigena servitia praestantur. Vere stupendum oportet esse illum, qui non miretur, dum videt non tantum viros sed et mulieres, quinimo nobilissimas puellas delicate in domo paterna educatas mundum et vanitates eius exosas spebus humanis nuntium mittere, et semet totas dicare infirmorum et egenorum cuiusvis religionis miseris sublevandis, nullam aliam mercedem expectantes, praeter vitae suae sacrificium.

Et quid dicam de Ecclesiae catholicae membris, quae in Asiam, Africam et Americam ad barbaros et silvestres populos eiusmodi beneficia transferunt? O Ecclesia catholica, vere sola caritate vivis et operaris!

Quamquam autem haec se ita habeant, tolerantiam tamen illam, qua non homines errantes, sed eorum errores tolerantur et innoxii declarantur, et omnem agendi modum, quo horum iusta suspicio excitatur et fovetur, Ecclesia catholica aversatur et respuit; et si non respueret, vera Christi Ecclesia non esset. Vera enim Jesu Christi Ecclesia, nonnisi illa est, quae veram et illibatam Christi doctrinam tenet. Cum igitur doctrinae sibi repugnantes eundem Christum non possint habere auctorem, Ecclesia Christi doctrinam verae eius doctrinae oppositam recipere aut approbare non potest; sed necesse est, ut repudiatis omnibus quae doctrinae Christi adversantur, huic soli non modo constanter inhaereat, sed eam sua quoque auctoritate contra quosvis novatorum insultus, contra quaecumque pericula defendat, tutam salvamque praestet; quod quamprimum facere negligeret, Christi causam proderet.

Quamobrem quaevis Ecclesia quae errorum tolerantiam praedicat, atque omnibus contraria sibi in religionis negotio sectantibus salutem ex aequo promittit, hoc ipso quod falsitatem cum veritate, tenebras cum luce, Belial cum Christo confundat, non casta Jesu Christi sponsa, sed synagoga Satanae est. Unus enim Christus, una fides, una Christi Ecclesia, una et simplex veritas, una salutis via; ab hac quicumque se separat, a Christo qui salus nostra est, alienus est.

Ecclesia igitur catholica, custos veritatis Divinae per auctorem suum constituta et Spiritus Sancti plenitudine hunc in finem per eundem donata, falsos quosdam prophetas et asseclas eorum, qui spoliis Aegypti sanctam caeli polluere hereditatem tentabant; qui aeternis sapientiae divinae secretis vana opinionum humanarum

commenta substituebant, gremio suo eiecit, ne pus et gangraena ultro progredierentur, id est haereticos et schismaticos declaravit. Quibus haec agendi ratio minus arridet, debeat si potest, aut virtute sua divina exuat illa S. Scripturae verba: »Qui ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus.«

Porro Ecclesia catholica ad avertendum a suis perversionis periculum eos vetat communicare in religiosis cum haereticis et schismaticis, et omnem actum summopere damnat, quo aut errori aditus ad sanctuarium paretur, aut quo error seu directe seu indirecte aut probari aut pro innocuo declarari videretur.

Non nova haec agendi ratio, sed cum ipsis religionis et Ecclesiae initiis coepit et semper observata fuit. Unum Christi effatum huc spectans paulo supra attulimus. Idem Christus Dominus in Apocalypsi 2, 10 acriter obiurgat angelum seu Episcopum Pergami, quod in Ecclesia sua pateretur quosdam tenentes doctrinam Nicolaitarum, et idcirco poenitentiam iniungit. S. Paulus apostolus anathema dicit iis, qui docerent diversam doctrinam, ab ea, quam ipse tradiderat. (Gal. 1, 6) S. Joannes in ep. 2 lo. 10 et 11 v. haec scribit: »Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domum, nec Ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi Ave, communicat operibus eius malignis.« De eodem porro S. Ioanne referunt S. Irenaeus, Contra haereses lib. 3, cap. 3 et Eusebius, Hist. Eccl. lib. 4 cap. 14, quod ad balneum veniens et Cerinthus ibi observans, fugerit exclamando: »Fugiamus, ne balneum corruat in quo Cerinthus est, veritatis inimicus.« S. Polycarpus Joannis discipulus, cum ei obviam venisset Marcion dicens: »Agnosce nos!« respondit ei: »Agnosco te primogenitum Satanae.« (Eus. l. c.) Origenes deseruit domum cuiusdam matronae, a qua alebatur, maluitque pauper et sine hospitio esse, quam ibi diutius commorari, eo quod quidam haereticus ibidem degeret, licet ipsius occursum omni studio effugere contenderet. (Eus. Hist. Eccl. l. 7 c. 2). Ipse Eusebius alias de favore Arianis exhibito suspectus, post relatum superius S. Polycarpi, factum, haec habet: »Adeo religiose cavebant Apostoli et eorum discipuli, ne vel sermonetenus miscerentur cum ullo eorum, qui veritatem adulterabant.«

Iam quid, quaeso, hi viri dixissent ad praxim parochi supra in casu exhibitam?!

Caeterum, ad complementum doctrinae catholicae de tolerantia haec adhuc sunt: Ecclesia catholica misericordiae Dei nullos limites ponit, neque quemquam codemnat, sicut Paulus Apostolus neminem in specie damnavit dum dixit: »Neque adulteri, neque fures, neque rapaces regnum Dei possidebunt.« (1. ad Cor. 6, 10). Sicut enim illi, qui rem alienam bona fide retinent, aut matrimonio putatio iuncti vivunt, nullum propter ignorantiam salutis dispendium incurrunt, ita illi, qui a veritate sine sua culpa remoti sunt, si eam sincero corde quaerunt, parati illam ubi invenerint amplecti,

ipsa hac animi sui promptitudine et certitudine ad veram Christi Ecclesiam pertinere et per viam salutis incedere censendi sunt, valentque de illis verba Salviani in libro *De gubernatione Dei*: »Apud nos sunt haeretici, apud se non sunt, nam in tantum se catholicos putant, ut non ipsos titulo haereticae appellationis infament; quod ergo illi nobis sunt, hoc nos illis. Veritas apud nos est, et illi apud se esse praesumunt; errant ergo, sed bono animo errant.« Huc pertinet illud S. Augustini (Quaest. 43, alias 162): »Qui sententiam suam quamvis falsam atque perversam, nulla pertinaci animositate defendunt, praesertim quam non audacia suae praesumptionis pepererunt, sed a seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, quaerunt autem cauta sollicitudine veritatem, corrigi parati cum invenerint, nequaquam sunt inter haereticos deputandi.« Huc etiam spectant propositiones in Baio a S. Sede prescriptae 39, 67, 68.

Cum igitur ille solus, qui renes et corda scrutatur, qui intima animorum cogitata et sensa habet perspecta, ignorantiam culpabilem ab inculpabili discernat, de singulis quidem sperare licet; sed habent etiam singuli quod sibi metuant, si veritatem omni studio investigare atque inventam prompto animo amplecti neglexerint. Ecclesia nihilominus iure a Christo donata, imo sanctissima obligatione adstricta veritatem revelatam religiose custodire, ne illa quoquo modo polluaturn cavere, errores doctrinae revelatae repugnantes repellere, filios suos contra contagii periculum praemunire, errorum architectos gremio suo excludere et ab omni secum et cum filiis suis religiosa communione arcere et potest et debet.

Zvonik i ponutrica crkve sv. Marije na Košljunu.

O. Vlado Brusić.

Crkveni toranj ili zvonik na Košljunu sagrađen je kad i crkva. Graditelj, kojemu je bila povjerena gradnja jedne i drugoga našao mu je mjesto u istočnom kutu što ga čine crkva i kapela. Jednostavan je. Truplo mu je četverostrano. Mala četverouglasta okna daju nutrini jedva dovoljno svijetla. Na truplu, koje se završava krunjenicom ili kornizom podiže se ukusna krletka za zvonove (cella campanaria). Krasi ju na svakoj strani po jedan prosti, ali ukusni gotski prozor. Nema ni piramide ni kubeta, već je pokriven krovom na četiri strane. Na sredini krova usaden je i pričvršćen u kamenu veliki gvozdeni križ. U njemu se nalaze dva zvona. Starije lijevano je g. 1534. Na grlu blizu glavine čita se ovaj natpis: IHS-M-D-XXX-III, a krilo mu je ukrašeno sa tri štita. U jednom je izrađen Isus Krist na križu, u drugom Naviještenje Marijino, a